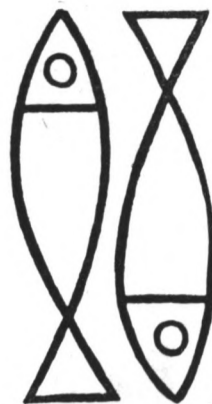

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

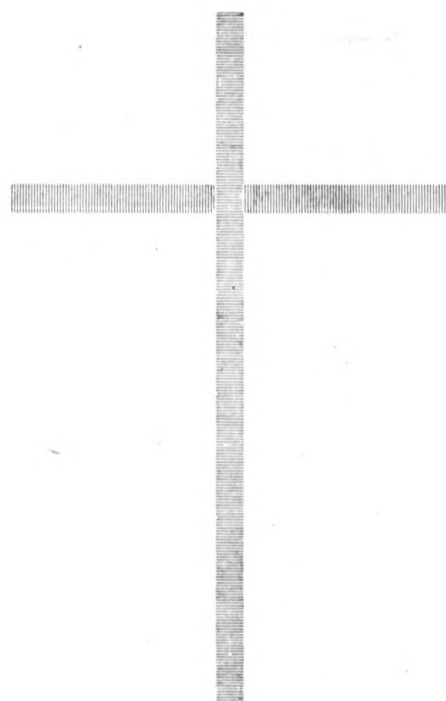
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

PASCHE

O, Paschen, uitverkoren
der dagen al,
geen hart ooit gaat verloren
of sterven zal,
dat heeft bij al zijn wonde
den troost ontvâen:
de held, van God gezonden,
is opgestaan.

O morgen die uit grijze
nevelen dicht
doet voor ons oog verrijzen
zijn stil gezicht —
o dag daar ligt te blinken
in stroom van tijd,
glans die niet zal verzinken
Gods eeuwigheid.

Nu breekt de wereld open
in nieuwe pracht,
nu Christus haar komt doopen
met vuur en kracht;
nu wil, mijn hart, aanschouw'e en
verwonderd staan,
Christus, de Godsgetrouwe
is opgestaan.

Duco Vorster

G. Janssen

Na het Heilig Avondmaal

Hebr. 2:18

Het lijden van onze Heiland heeft verschillende aspecten. Het eerste en voornaamste is dat Hij voor onze zonden heeft geleden. Dat Hij daarin onze SCHULD voor God gedragen heeft. Ik behoef daarop nu niet verder in te gaan. We hebben dat vandaag uit het Avondmaalsformulier gehoord. En we hebben in de tekenen van het Avondmaal van de Here de garantie ontvangen dat daardoor onze schuld ons vergeven is. Dat het nu tussen God en ons in orde is. Dat is een heerlijke en blijde wetenschap. Zij geeft rust in ons hart. In dat hart, dat over zijn zonde niet heenleeft; dat daarover schreit tot God; en in zijn onrust de rust pas heeft gevonden door op te zien naar het kruis van Golgotha. Het is het hart, waarin dan resonneert het oude lied van Jezus' kerk: Ja, amen! Ja, op Golgotha stierf Hij voor onze zonden; en door zijn bloed wordt ons gemoed gereinigd van de zonden.

Dat is een lied van blijde bevrijding.

Maar daarop volgt in dit lied een merkwaardige overgang. Het is daarbij of je van de hoogte zo weer neervalt in de diepte. Immers: Maar, ach! Wat smart! Dit dwaalziek hart doet ons gedurig vrezen...

Vrezen van opnieuw in zonden te vallen. Vrezen van die blijdschap weer, kwijt te raken. Want je kunt niet altijd aan de avondmaalstafel, waaraan het zo goed is, blijven zitten. Morgen is het weer maandag en dan zit je er weer midden in. Dan is het weer Ajax-Benfica, alsof er niets anders in de wereld is. Dan zijn er weer de conflicten met je chef, narigheden met de kinderen; dan zijn er weer de vragen van de tijd, die op je afstorten; de moeiten in de kerk. Dan is er weer het werk, dat toch niet bevredigt de gang van je leven, waarmee je toch eigenlijk geen vrede hebt. Dan zijn er weer de teleurstellingen, waaraan ons mensenleven zo rijk is. Dan is daar de drift van het bloed, de gebondenheid aan het aardse, dat zo gemakkelijk je hindert in het leven met God.

Wat zullen we er van terecht brengen?

Het is geen wonder, dat wanneer Paulus aan het eind van zijn leven gekomen en dat leven overziende, spreekt van een strijd. Het leven van de christen is een strijd en we komen zolang we hier zijn de strijd niet te boven. Vandaag is er dit en morgen weer dan. En het houdt maar nooit op. Je krijgt de vijand nooit zo voor je, dat je het tot een beslissing kunt laten komen: Win je het, dan is de strijd voorgoed beslecht. Zo kun je aan met een vijand van vlees en bloed. Maar daartegen gaat onze eigenlijke strijd als christenen nu eenmaal niet. Hij gaat tegen de geestelijke boosheden in de lucht. Dat is de moeilijkheid. Achter alle moeite, narigheid, zorg, teleurstelling en verdriet verbergen zich deze vijanden. Daarmee zoeken zij ons te lijf te gaan. Ook onze eigen zwakheid, onze

karakteraanleg, onze driften zijn hun een welkom middel om ons te bestoken. En ieder heeft wel zijn zwakheden, evenzo vele invalspoorren voor de geestelijke vijand. Evenzovele aangrijpingspunten.

Zo verkeren we in de dagelijkse verzoeking.

Dat is ons leven.

Niet buiten, maar in het strijdperk. Onderhevig aan vele verzoeken.

Daar hebben niet alle christenen last van. Ze merken daar niet allemaal wat van. Sommigen gaan zelfverzekerd hun weg. Het gaat hun goed; ze gaan trouw naar de kerk: ze hebben hun voorraad theologische kennis, waarmee ze op alle vragen een antwoord weten. Nee, heus, er is toch eigenlijk niets aan de hand. Je bidt elke dag om vergeving en natuurlijk, je bent niet volmaakt en er is altijd en overal wel eens wat, maar je kunt je toch niet om allerlei kleinigheden druk maken. Ach, 't ene karakter is dieper dan het andere. We hebben niet allemaal de diepte van Luther, die, zoals het verhaal luidt, eens met zijn inktpot naar de duivel smeed, zo zag hij de kwelgeest lijfelijk voor zich. De een is ook gevoelsmatiger dan de ander. Maar we kunnen natuurlijk ook in een sleur gaan leven en zelf de klop van ons hart niet meer voelen. Die sleur is niet ver van de doodsheid. En in die sleur kunnen we gevangen worden, zodat het ware geestelijke leven afsterft. Dat is ook een verzoeking! Misschien wel een van de gevaarlijkste. Juist daarom, omdat de betrokkene er helemaal niets van merkt. Hij is juist de overtuiging toegedaan, dat het allemaal prima gaat. Er is toch niets aan de hand?

Maar over die beproeving gaat het in mijn tekst nu niet. Daarover handelt de Here bijvoorbeeld in zijn brief aan de gemeente in Laodicea.

Neen, het gaat nu over en om zulke mensen, die er tegen opzien. Die er mee worstelen. Die zich zwak weten en voelen. Die soms zuchten: Ik kan er haast niet tegen op. Voor zulke gelovigen vloeit uit het lijden van de Here Jezus een bijzondere troost voort naast die van de vergeving van de zonden. Want het lijden van de Here Jezus is zelf een verzoeking voor Hem geweest. Daarin lag voor Hem de verzoeking om er maar mee op te houden. Het was immers zo zwaar. Hij is door diepten gegaan, waarvan wij eenvoudig geen vermoeden hebben. Door geestelijke diepten, die wij nooit zullen kunnen doorzien. Van God verlaten om onze zonden, terwijl Hij als de Zondeloze eenvoudig niet zonder de Vader kòn! En daarin lag voor Hem de verzoeking om er maar mee op te houden; om eenvoudig die last van onze zonden, die Hij op zich genomen had, van zijn schouders af te

gooien en zo van het lijden om die zonden weer vrij te worden en niet de dood in te moeten. Kunt u zich dat voorstellen? Met die verzoeking heeft de Here Jezus reëel te doen gehad. Ze besprong Hem van alle kanten. Maar dan zou Hij daarmee niet beantwoord hebben aan de wil van de Vader, Die Hem in de wereld gezonden had om dat lijden voor ons te ondergaan. Daarom was dit een verzoeking voor Hem. Zijn grote tegenstander, de Boze, zat er achter om Hem van zijn taak af te houden. Wat stond hier niet op het spel!

De Here Jezus is in deze verzoeking niet bezweken.

Hij heeft het lijden „afgemaakt”, onze schuld helemaal gedragen, d.w.z. alles, waarin u persoonlijk tekort bent geschoten in uw leven, en alles, wat u aan kwaad en verkeerdheid in uw leven hebt gedaan, volledig geboet en zo weggedaan. In de grondtekst wordt hier een werkwoordsvorm gebruikt voor: geleden heeft, die aangeeft dat de zegenrijke gevolgen van dit lijden voortduren en een blijvende vrucht hebben, de eeuwen door! Die vrucht is, dat God al Uw zonden heeft weggedaan. Dat u er nooit meer bang om hoeft te wezen noch u beschuldigd meer hoeft te voelen. Wat is dat bevrijdend voor ons! Nu kunnen we weer adem halen.

Nu is de Here Jezus het lijden te boven en daarmee ook de verzoeking, die met dat lijden gepaard ging. Letterlijk vertaald staat er niet dat Hij in verzoeken geleden heeft, maar dat Hij geleden heeft verzocht zijnde en hier wordt nu een andere tijd van het werkwoord gebruikt dan zoëven en deze werkwoordstijd geeft aan, dat Hij de verzoeking nu voorgoed achter de rug heeft. Hij is ze, doordat Hij het lijden heeft afgemaakt, helemaal te boven gekomen. Immers, de Here Christus is nu in de hemel, bij de Vader in heerlijkheid. Daar lijdt Hij niet meer en is er voor Hem dus ook geen verzoeking meer.

Maar Hij is die niet vergeten!

Hij weet het nóg, wat het Hem heeft gekost in de verzoeking staande te blijven en te volharden in het geloof en de gehoorzaamheid aan God. Dat was bij Hem, ook bij Hem, geen vanzelfsprekende zaak. Hij heeft gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen Hij geleden heeft, zegt onze brief ergens. Dat is een woord, dat onze bevatting eenvoudig te boven gaat. We kunnen daar niet bij! Maar het leert ons wel dat alle automatisme Jezus ver was. Hij heeft in de verzoeking geworsteld om trouw te blijven. Geworsteld en gebeden. De strijd is voor Hem, de zondeloze, niettemin zwaar geweest.

En dat is Hij niet vergeten. Hij weet, hoe zwaar de verzoeking kan zijn; hoe diep zij insnijdt in het vlees; dat je er haast onder bezwijken kunt. En daarom kan Hij ons in onze strijd verstaan. En naast ons gaan staan en ons helpen, helpen als niemand anders!

Zo komt Hij ons opeens nabij.

We dachten: We staan alleen en ach, God, de Heilige, is ons zover. Je durft je in de verzoeking, waarin gedachten aan ontrouw, aan het dan maar opgeven, aan toegeven aan de drang tot zelfbehoud, en aan dan hier het leven maar grijpen, dan haast niet op God beroepen. Je bent immers zo zwak en zondig. En zie nu, daar staat de Here Jezus vlak bij je. Hij weet wat verzoeken zijn. En hoe zwak een mens is van zichzelf. En Hij slaat zijn sterke handen om je heen en draagt je er door. Trouw en barmhartig.

Zo is Jezus!

Denk niet dat Hij dood is, Hij leeft!

En leef met Hem, dan komt het goed. Laat Zijn hand nooit los. Laat u door Hem helpen en dragen. Dan kunt u het leven aan en de duivel aan en u zelf aan en alle lijden, inzonderheid dat om het Evangelie. Dan zult u de strijd kunnen strijden, zonder mat te worden; de góede strijd! Hij is het waard, want Hij brengt de kroon!

Kerkelijk leven

DE KATHOLICITEIT VAN
CHRISTENDOM
EN KERK

(II)

De katholiciteit van het christendom

De vorige week wezen we er op dat prof. Bavinck, als hij het heeft over de katholiciteit, allereerst spreekt over de katholiciteit van het **Christendom**.

Wat bedoelt hij daarmee?

Zoals we reeds vernamen verstaat Bavinck onder het Christendom voor alles een **werk**, een **activiteit** van de drieënige God. En dan wel dat genadevolle werk van God waarin de Vader de door Hem geschapen maar gevallen wereld in de dood van zijn Zoon verzoent en door zijn Geest herschept tot een koninkrijk Gods.

☆☆☆

De betekenis van de katholiciteit van dit Christendom treedt misschien wel het best aan het licht als men let op een ontanding daarvan. Dat wil zeggen: als men nagaat de verschillende vormen van het sectarisch, ascetisch, separatistisch Christendom. Type-rend voor deze misduiding van het Schriftuurlijke Christendom is, dat men daarbij de wereld in haar concrete gestalte aan haar eigen lot overlaat. Men heeft die als zodanig als reddeloos verloren afgeschreven. Voor staat en maatschappij; wetenschap, kunst en cultuur heeft men geen werkelijke, geestelijke belangstelling. Ze worden niet betrokken in het leven en de strijd des geloofs. Of, juister gezegd: ze fungeren daarin alleen als de verdorven wereld van welke niet veel meer te zeggen is dan dat ze in het boze ligt. Als men er zich mee inlaat — en dat geschiedt uiteraard voortdurend want men leeft er midden in — dan is de bemoeienis daarmee een activiteit van lager orde, een wereldse aangelegenheid, bijna zo iets als een „noodzakelijk kwaad”. Waar het wel om gaat dat is het persoonlijk geloof, de individuele heiligheid, de zaligheid van de eigen ziel.

In één der vormen van dat soort christendom, het piëtisme, treedt daarbij op het zich terugtrekken in de eenzaamheid, het — zelf gekozen — isolement. Een andere vorm ervan, het methodisme, is actiever, soms zelfs aggressief. De methodisten doen, gedreven door „de hartstocht voor de zielen”, een aanval op de wereld om die te „veroveren”.

Bij deze opvatting van het christendom komt het nooit tot een echte, ware reformatie. Er is alleen een redden en uitrukken van enkelingen uit de wereld die in het boze ligt, maar nooit een methodische, organische hervorming van het geheel, van de kosmos, van land en volk. Men onttrekt zich aan het openbare leven, maar doet geen poging om dat te hervormen naar de eis van Gods Woord. Tevreden als men zelf in eigen huis God mag dienen en op de bekering van zielen mag uitgaan, laat men land en volk, staat en maatschappij aan eigen lot over. Men trekt zich uit geheel het leven terug en scheidt zich in de letterlijke zin van het woord van alles af.

☆☆☆

Tegenover de onderscheiden vormen van dit sectarisch, separatistisch christendom staat nu het waarachtig **katholieke** christendom zoals de Schrift dat tekent en door Bavinck in zijn rede over „De Katholiciteit van Christendom en Kerk” met zoveel vuur en gloed wordt geschilderd en verdedigd.

Dat doende wijst Bavinck er allereerst op dat de wereld waarin wij leven en waartoe wij behoren radicaal bedorven is. Het woord „wereld” heeft in het Nieuwe Testament dan ook dikwijls een zeer ongunstige klank. Het duidt dan n.l. het ganse organische samenstel van het geschapene aan gelijk en voor zover het als instrument door de zonde in beslag is genomen en tegen het door Jezus gestichte

koninkrijk der hemelen overstaat. Zo lezen we dat de wereld in het boze ligt, dat haar overste de duivel is, dat zij God niet kent en daarom ook Gods kinderen niet. Ja, dat zij de kinderen Gods haat zoals ze ook Christus gehaat heeft. Daarom moet dan ook de wereld met al haar begeerlijkheden bestreden en in het geloof overwonnen worden.

Maar hiermee is niet alles gezegd wat de Schrift over de wereld meedeelt. Zelfs niet het voornaamste. In het Nieuwe Testament wordt ons namelijk ook en vooral gepredikt dat deze door de zonde zo diep verdorven wereld, juist **als zondige wereld**, het voorwerp van Gods liefde is geweest. In Christus heeft God namelijk de wereld met zichzelf verzoend en haar de zonde niet toegerekend. Jezus is op aarde gekomen, niet om de wereld te veroordelen maar om haar te behouden. Jezus Christus is het leven, het licht, de Zaligmaker der wereld; een verzoening niet alleen voor onze zonden maar voor de gehele wereld. In Christus zijn alle dingen in de hemel en op aarde met God verzoend en onder Hem worden ze tot één vergaderd. De wereld die door de Zoon is geschapen, is ook voor de Zoon als haar erfgenaam bestemd. En eens worden de koninkrijken der wereld van onze Here en van zijn Christus. Er komt dan een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont.

In al deze Nieuwtestamentische woorden wordt het katholieke karakter van het christendom op krachtige en schone wijze tot uitdrukking gebracht. Want ze zeggen dat het de drieënige God in zijn genadebetoon in Christus te doen is om **de radicale en totale verlossing en vernieuwing van de mens, de mensheid, ja van heel de wereld**. De zonde heeft het geschapene aangevreten, en verdorven. Maar even ver als de zonde strekt ook de genade van God, de verlossing door Christus en de werking van de Heilige Geest zich uit. De genade van God herstelt de gehele geschapen wereld en voert haar op tot de hoogste hoogte.

Omdat God dát wil en dát doet kent het Christendom — dat wil zeggen: het eigen werk van God drieënig waarin de Vader de door Hem geschapen, maar gevallen wereld in de dood van zijn Zoon verzoent, en door zijn Geest herschept tot een koninkrijk Gods — geen grenzen dan die God in zijn welbehagen daarvoor heeft gesteld. Het kent „geen grenzen van geslacht of van leeftijd, van stand of rang, van nationaliteit of van taal. De zonde heeft veel, heeft alles bedorven; berhoog is de schuld welke zij laadt op het menselijk geslacht, en diep ingetrokken in alle geledingen van mens en mensheid en wereld de smet, die haar altijd verzelt. Maar zo albeheersend en albedervend kan de zonde niet zijn, of de genade Gods in Christus is nog gans meer overvloedig geweest, Rom. 5 : 15-20. Zij kan **alles** herstellen, het bloed van Christus reinigt van **alle** zonde. Aan niemand en niets behoeft dus, behoort alzo te worden gewanhoopt. Het Evangelie is een blijde boodschap voor de enkele mens niet slechts, maar ook voor de mensheid, voor het gezin en de maatschappij en de staat, voor kunst en voor wetenschap, voor de ganse kosmos, voor heel het zuchtend creatuur.”

Zo tekent Bavinck de katholiciteit van het Christendom.

☆☆☆

Het typisch karakter van deze Schriftuurlijke, reformatische visie op de katholiciteit van het Christendom treedt nog helderder en scherper aan het licht als men haar vergelijkt met de roomse opvatting daarom-trent.

Volgens de roomse leer is de mens-van-na-de-zondeval niet radicaal verdorven. Neen, de gevallen mens en mensheid **missen** alleen iets dat de paradijmsmens nog bezat. De mensen van na de val hebben namelijk niet meer dan het „natuurlijke”. Zij hebben het „bovennatuurlijke” verloren. Het „natuurlijke” leven, kort gezegd: de „natuur” is evenwel naar zijn typische aard niet zondig en verdorven. Er

ontbreekt alleen iets aan, namelijk, zoals gezegd, dat „bovennatuurlijke”, oftewel de „genade”. En het „natuurlijke” kan dat „bovennatuurlijke” uit zichzelf nooit meer bereiken.

Het is evenwel zo dat aan de „natuurlijke” mens, de mens die niet meer dan „natuur” is of heeft, dat „bovennatuurlijke” of de „genade” toch deelachtig kan worden. Dat geschiedt door bemiddeling van de kerk, verpersoonlijkt in de priester. Het geschiedt alleen door de priester. En wel in het door hem uitgereikte sacrament. De „genade” treedt dus in de wereld in om de mens het hogere, het bovennatuurlijke deelachtig te maken. Ze wordt aan de „natuur” toegevoegd, daar om zo te zeggen bovenop gezet. Volgens de roomse opvatting hervormt en herschept Gods genade het geschapene niet. Dat is immers niet nodig! Want de „natuur” is niet verdorven. Ze mist alleen wat. Er moet wat aan worden toegevoegd! En dat is het „bovennatuurlijke” of de „genade” die de „natuur” aanvult.

Volgens de roomse opvatting reformeert en vernieuwt Gods genade dus het geschapene zoals dat na de zondeval is niet. Ze vult dat alleen aan. Op deze wijze komt het Christendom van boven af, „trancendent”, aan het natuurlijke toe, „maar doordringt en heiligt het niet. Hiermede heeft Rome, dat zich katholiek bij uitnemendheid noemt, de katholiciteit van het Nieuwe Testament doen veranderen. De katholiciteit van het christelijk beginsel, dat alles reinigt en heiligt, is vervangen door het dualisme, dat het bovennatuurlijke altijd gescheiden naast, of liever transcendent boven het natuurlijke plaatst. Scheping en herschepping blijven twee zelfstandige grootheden tegenover elkaar”. Het „bovennatuurlijke” is volgens de rooms-katholieken een eigen orde „hoog opgetrokken boven en rondom afgesloten van het natuurlijke”.

C. VEENHOF

De kern van de roomse wereldbeschouwing is dus dat het natuurlijke op zichzelf goed is maar tegelijk toch tot een lagere orde behoort. De katholiciteit van het Christendom wordt nu wel en zelfs zeer krachtig door de roomsen gehandhaafd en gepropageerd. Maar die katholiciteit bestaat voor Rome hierin „dat het op de ganse wereld beslag leggen en alles tot onderwerping aan de kerk brengen wil. Maar de katholiciteit wordt gelochend in deze zin, dat het Christendom zelf alles als een zuurdeeg doorzuren moet. 't Blijft een eeuwig dualisme. 't Christendom wordt geen immanent, geen hervormend beginsel. Dat dualisme is geen autonomie, waarvan het ene lid het andere opheft. Rome vernietigt het natuurlijke niet evenals de Manichaeën, maar drukt het neer. Het laat huwelijk, huisgezin, eigendom, aards beroep, staat, wetenschap, kunst wel bestaan en gunt aan dat alles binnen de daaraan eigene kringen zelfs een veel ruimere en vrijere speelruimte dan het Protestantisme; maar het degradeert en deprimeert het natuurlijke; het drukt op alles de stempel der minachting, het brandmerk van het profane, van het ongewijde. Niet heilig en onheilig, maar gewijd en ongewijd is de tegenstelling waarin Rome zich beweegt. Het materialiseert het ethische, ziet in het natuurlijke niet iets ongodelijks wijl en voorzover het onrein, maar omdat het onmachtig is om het bovennatuurlijke te bereiken. Rome profaniseert de kosmos”. Vandaar dat al wat uit de natuur in het bovennatuurlijke overgaat — „geestelijken”, ook dingen als kerkgebouwen enz. — gewijd moet worden.

Tegen deze roomse opvatting van de katholiciteit van het christendom is nu de grote Reformatie in verzet gekomen. En zij heeft uit de Schrift geleerd dat het Christendom geen kwantitatieve grootheid is die transcendent over het natuurlijke zich uitbreidt, maar een goddelijke kracht en activiteit die immanent in het geschapene ingaat, alleen het onreine, het zondige daarin verbant en het zo verlost en herschept.

De Reformatoren hebben weer verstaan dat het Koninkrijk der hemelen opgetwijfeld ook een schat en een parel is, maar niet minder een zuurdeeg dat het gehele deeg doorzuurt.

G. Janssen

Volhardende oppositie tegen de belijdenis

De moeilijkheid van ds. Goedhart

Zoals onze lezers zich wellicht herinneren heb ik er enige weken geleden op gewezen dat ds. Goedhart in zijn aanval op mij-want ik was niet begonnen — in conflict kwam met het begin van art. 27 N.G.B. Hij wilde niet gezegd hebben dat de kerk een vergadering is van de, d.i. van alle ware Christgelovigen, zoals ik geschreven had. Nee, ik had moeten zeggen: Alle ware gelovigen behoren zich tot haar te voegen.

Maar art. 27 zegt toch maar dat de kerk zulk een vergadering is, heb ik geantwoord en daaraan verbond ik de conclusie dat collega Goedhart oppositie tegen dat deel van de belijdenis voerde.

Om hem wat in zijn denken over de kerk te helpen, want ik was echt niet van plan hem aan te klagen als „aanrander van de belijdenis” of iets dergelijks, wees ik er op, dat art. 27 voornamelijk het „geestelijke” aspect van de kerk in het oog vat, terwijl reeds in art. 28 het institutionele aspect naar voren treedt.

Deze hulp is intussen niet aanvaard.

Het spreken van een „geestelijke zijde” en van een „institutaair aspect” deugt niet, schrijft m'n collega uit Drachten zonder blikken of blozen. En hij verbindt er de conclusie aan, dat ik er een bepaalde beschouwing over de kerk op na houd. En dat ik tegen de belijdenis in ga.

Nu, die beschuldiging, daar slaap ik wel rustig om; om haar te weerleggen schrijf ik dit stukje niet. Wat collega Goedhart mijn beschouwing over de kerk noemt, die kan hij verder van mij cadeau krijgen. Hij is daar uiteraard niet aan gebonden. Als hij het beter weet te zeggen dan ik, zal ik graag naar hem luisteren. Maar bij één ding wil ik als gereformeerd predikant persisteren, en dat is dat wij de belijdenis niet duidelijk moeten tegenspreken.

En dat doet ds. Goedhart.

O, natuurlijk, hij bedoelt dat niet te doen; stellig niet. Maar hij doet het, en dat is mijn bezwaar.

Hij zit namelijk met de belijdenis aangaande de kerk in de knoop.

Art. 28 brengt hem in de moeite met het begin van art. 27.

We geven hem zelf het woord:

„Art. 27 N.G.B. begint aldus: „Wij geloven en belijden een enige Katholieke of algemene Kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christgelovigen. . . .”

Art. 28 N.G.B. begint zó: „Wij geloven, aangezien DEZE heilige vergadering is een verzameling dergenen, die zalig worden, en dat buiten haar geen zaligheid is, dat niemand, van wat staat of kwaliteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan; maar dat ZIJ ALLEN schuldig zijn zich DAARBIJ te voegen en DAARMEDE te verenigen; . . . .”

Het slot van dit artikel luidt: „Daarom, al degenen, die zich van haar afscheiden of niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordinantie Gods.”

Het gaat in de beide artikelen over DEZELFDE heilige vergadering. Dat blijkt zonneklaar uit het vierde woord DEZE in Art. 28.

Maar als de opwekking gedaan moet worden zich daarbij te voegen en zich daarmede te verenigen, met die ernstige waarschuwing aan het eind aan het adres van wie dat niet doen, dan is het toch wel duidelijk, dat ds. Janssen nooit op enige goede grond kan zeggen, dat DE, dat ALLE gelovigen behoren tot de Kerk evenmin als wie ook dat met enige grond kan beweren. En dan is het toch ook wel duidelijk, dat dat spreken van „een geestelijke zijde” en van „een institutaair aspect” niet deugt.

Ds. Janssen houdt er „een bepaalde beschouwing” over de Kerk op na. Hij gaat tegen de belijdenis in.

Als Art. 27 N.G.B. over de Kerk spreekt als over „een heilige vergadering der — van DE, wil men: van ALLE — ware Christgelovigen”, dan wil dat zeggen, dat ze de plicht, de roeping, hebben het te zijn. Het is de vergadering waar ALLE ware Christgelovigen thuis horen. Helaas omvat ze nóg niet ALLE ware Christgelovigen. Vandaar die opwekking in Art. 28.”

Zie hier de moeilijkheid van ds. Goedhart. De opwekking aan het slot van art. 28 dat ieder(e) (gelovige) zich bij de kerk heeft te voegen sluit uit dat elk gelovige bij de kerk hoort. En daarom kan art. 27 niet zeggen dat alle ware Christgelovigen reeds lid van de kerk zijn, maar wil dat zeggen, dat ze de plicht, de roeping hebben het te zijn. Het (?) is de vergadering waar ALLE ware Christgelovigen thuis horen, schrijft ds. Goedhart.

Er gaat zo dus een streep door wat art. 27 werkelijk zegt: Wij geloven en belijden een enige Katholieke of algemene Kerk, dewelke IS een heilige vergadering der ware Christgelovigen.

Ds. Goedhart kan dat „is” niet plaatsen.

Want als de kerk dit is, dan behoren alle gelovigen er toe. En dat kan niet, zegt hij, want dan konden ze niet opgeroepen worden zich er bij te voegen.

Het gaat toch in beide artikelen over dezelfde kerk, vgl. het woordje DEZE in het begin van art. 28.

Omdat hij dit, simplistisch redenerend, niet plaatsen kan, haalt hij een streep door wat art. 27 duidelijk zegt. In plaats van zichzelf te corrigeren „corrigeert” hij de belijdenis.

En dan schrijft hij: Het is allemaal zo eenvoudig.

Dat heeft Alexander de Grote ook kunnen zeggen, toen hij de Gordiaanse knoop had doorgehakt. Maar intussen was het touw stuk!

Hulp van prof. Greijdanus

De hulp, die ik hem bood voor een goed verstaan van dit spreken der belijdenis heeft ds. Goedhart niet willen aanvaarden, nl. mijn spreken over tweeërlei aspect, wat intussen heel iets anders is dan de „oude koek”, de „oude” (verkeerde) leer van de onzichtbare en de zichtbare kerk.

Alles wat ik hem voorhield over het spreken der Reformatoren en der gereformeerde confesies gaat ds. Goedhart voorbij: hij weet het beter dan die alle!

Misschien wil hij nog luisteren naar prof. Greijdanus, onder ons toch wel onverdacht, ofschoon niet het einde van alle tegenspraak.

In de publikatie „Congres van Gereformeerden” het zgn. Amersfoortse Congres, staat van deze hoogleraar te lezen: „Elke waar gelovige behoort tot de kerk. Daar bedoel ik alle uitverkooren Gods mee; die vormen samen de kerk. Ik heb het niet over de openbaring van de kerk in een bepaalde groep. Elke waar geloovige is lid door Godswerking in zijn hart van het lichaam van Christus.” enz.

Het is wel duidelijk dat prof. Greijdanus hier een bepaald patroon van spreken volgt, die men toch maar niet zakelijk kan afdoen met een herinnering aan Plato of iets dergelijks. Zijn spreken is er een indicatie van dat er met de kerk wel het een en ander aan de hand is en dat men met een simplistische formule niet klaar komt.

De ware kerk

Ds. Goedhart schrijft zo het een en ander over mijn critiek. Ik ga daar nu maar niet nader op in. Ik heb haar gegeven om tegen bepaalde gevaren, die ik zie, te waarschuwen. Het heeft geen zin, dat alles te herhalen en nader te verdedigen. Alleen tegen oppositie tegen de belijdenis blijf ik me kanten!

Ik mag van collega Goedhart wel weten, zegt hij, dat hij De Gereformeerde Kerken, waarmee hij uiteraard de Vrijgemaakte Kerken bedoelt (die in het goede spoor bleven), de ware Kerk(en) hier in Nederland acht. Gelet namelijk op Art. 29 N.G.B., waarin het over de merktekenen van de Kerk gaat.

Van mijn kant wil ik wel verklaren, dat ik aan dit standpunt van ds. Goedhart nimmer getwijfeld heb. En ik kan zijn woorden nog onderschrijven ook, al vermoed ik, dat wij over de uitdrukking: die in het goede spoor bleven, in concreto nog wel wat verschillend zullen denken!). En als ds. Goedhart de hele uitdrukking exclusief opvat, dan hebben we nog meer verschil. Trouwens, die heeft hij dan ook met verschillende van onze generale synodes.

Maar als hij aan het eind van zijn artikel schrijft dat de kerk ter plaatse de vergadering van DE, van ALLE, ware Christgelovigen ter plaatse is, en dan verder spreekt van degenen, die daarbuiten rondwalen — hij bedoelt kennelijk gelovigen! — dan wordt tenslotte nogmaals duidelijk dat hij met woorden speelt. De kerk is de vergadering van de of alle gelovigen betekent in zijn

de vrouwen

Wij wilden een dode Jezus bezoeken,
Maar vonden een engel des lichts bij het graf
Die 't levende Paas-evangelie ons gaf:
„Gij moet bij de doden geen levende zoeken.

God wilde aan Christus uw zonden bezoeken,
Hij legde het leven als offer-mens af,
Hij droeg voor de zonden der zijnen de straf,
Hij was waarlijk dood, zie, hier liggen de doeken.

Maar thans heeft de Heiland de dood overwonnen;
Gedenkt toch het woord dat hij zelf tot u sprak:
„Ik bouw deze tempel, die 'k zelf eerst verbrak”,
Vandaag is de nieuwe bedeling begonnen.”

Toen hebben w'aan 't woord van de Here gedacht,
En jublend de jong'ren de boodschap gebracht.

H. D. van Wijk
maart 1941

mond: is de vergadering vóór die allen.

Woordenspel is het einde van belijdenis en theologie.

Een persoonlijke noot

Aan het slot van mijn vorig artikel schreef ik, dat het er wel op aankomt de apostolische belijdenis: Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk; de gemeenschap der heiligen, goed te verstaan en vast te houden.

Dat zijn dan zowat de enige woorden van mij, waar ds. Goedhart het goed mee eens is.

En, een beetje goedkoop, wil hij mij op het hart binden die woorden ter harte te nemen.

En dan komt het: Opdat we de „oude” ds. Janssen, van „De feitelijke toedracht”, weer terug krijgen.

Ik vind zulk schrijven gewoonweg naar, want het suggereert, dat ik veranderd zou zijn en niet meer dezelfde ben als vroeger.

En nu weet ik wel dat het geen schande is dat een mens op bepaalde punten eens van gedachten verandert. Dit is zelfs vaak een goede zaak, want wie op éénzelfde punt blijft staan, is in de regel lui in het nadenken en studeren. Of hij is een geboorneerd mens.

Maar dat is hier de zaak niet.

Collega Goedhart heeft het over de „oude” ds. Janssen van „De feitelijke toedracht”. In dat boek heb ik om zo te zeggen de feiten omtrent de vrijmaking uit de doekjes gedaan en getracht de noodzaak en het gerechtvaardigde van de vrijmaking in het licht te stellen. En nu wekt ds. Goedhart de suggestie dat ik daar niet meer voor zou staan. Ieder, die mij kent, weet beter. Ik heb voor anderhalve maand een overeenkomst getekend tot een heruitgave van dit boek, ongewijzigd zeg ik er maar bij, om alle misverstand uit te sluiten, alleen aangevuld met de jongste ontwikkeling sinds de derde druk.²⁾

Niet dat ik er nu behoefte aan heb mijzelf als „goed vrijgemaakt” voor te stellen, wijs ik hierop. Maar ds. Goedhart heeft geen enkel recht het tegendeel te suggereren en met een opmerking als deze het debat te vertroebelen. Wanneer ik niet geloofde, dat de kerk de vergadering is van alle christgelovigen, dan had ik „De feitelijke toedracht” vermoedelijk nooit geschreven. In mijn voorwoord legde ik er reeds in 1947, eerste druk, de nadruk op dat het me ging om de katholiciteit en zuiverheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland. En in het boek zelf, dat het in de vrijmaking ging om de eenheid van de plaatselijke kerk en van het kerkverband tegenover het schismatische drijven van generale synodes.

Ds. Goedhart zou er goed aandoen deze opmerking radicaal terug te nemen!

1) Vergis ik me niet, dan is dit voorbehoud van ds. Goedhart: die in het rechte spoor bleven, een, wat hem betreft, voorspel van wat op de a.s. generale synode, waarheen hij afgevaardigd is, staat te gebeuren: nl. het afschrijven van een aantal kerken uit het verband der vrijgemaakte kerken in Nederland. En dat zullen er dan vermoedelijk wel heel wat zijn.

En dat dan, omdat ze niet in het goede spoor bleven naar de mening van ds. Goedhart. Ik betwijfel sterk dat dit een euphemistische uitdrukking is voor wat de belijdenis onder valse kerk verstaat. Want zover durven bepaalde broeders momenteel toch niet gaan. Er zijn wel enkele heethoofden, die zo spreken, maar zij vormen voor zover mij bekend toch de minderheid.

En hier ligt voor mij wel de eigenlijke reden, waarom ik op het schrijven van ds. Goedhart ben ingegaan. Wie het begin van art. 27 N.G.B. niet meer kan onderschrijven beweegt zich op sectarische weg. Ik wees de gevaren daarvan in mijn vorige artikel reeds aan. Ze komen hier, dunkt me, reeds om de hoek kijken.

Ds. Goedhart schrijft wel dat het op zijn standpunt zo is, dat de wetenschap, dat er buiten de kerk rondwalen, je geen rust zal laten, omdat buiten de kerk geen zaligheid is. Je zult er dan alles voor doen om hen er allemaal bij te hebben, zegt hij. Maar ik heb, ook gezien zijn bovengenoemd voorbehoud, grote vrees.

Een deel is blijkbaar al afgeschreven als niet behorend bij de (ware) kerk. Als dat zo gemakkelijk gaat, dan is er reden tot vrees. En dan blijkt opnieuw dat de uitgangspunten beslissen. Het denkschema dwingt tenslotte steeds verder tot „afschrijven”, omdat het een sectarisch element in zich bevat.

Ik sprak onlangs in Drachten, de plaats van ds. Goedhart. En daar hoorde ik in de bespreking het geluid, dat ik in mijn vorig artikel signaleerde: Wij zijn de ware kerk en wat de anderen be-

treft, onze kerkdeuren staan voor ieder open. Punt, uit! Men heeft dan echter maar een deel van de waarheid gezegd; niet in rekening gebracht dat de kerk de vergadering is van alle ware gelovigen-in-Christus en dat brengt er gemakkelijk toe voor de anderen geen verantwoordelijkheid te voelen, met de gebrokenheid der kerk in institutionaire zin genoeg te nemen en te zeggen: Onze kerkdeuren staan voor ieder open.

En daarmee hebben wij onze plicht gedaan.
2) Het is intussen al in zijn geheel gezet.

the lord's day

Gisteren was het zondag
en wij zaten er ademloos
en warmpjes bij
te genieten

het sneeuwde namelijk:
de bevroren vuilnisbak
toonde ons niet langer
zijn naakte starheid
(alleen in de kerk
had ik koude voeten)

in ons geloof kan het ook
vriezen en dooien
soms lijkt alles ingesneeuwd
wij vergeten ons zelfs
weleens af te vragen
of er uiteindelijk water
of vuur over zal blijven

o Heer geef toch dat laatste!
dat laatste vuur
dat vuur van de liefde

C. N. v. d. Z.

PERSBERICHT

Paascongres 1969

Evenals voorgaande jaren is ook dit jaar weer een paascongres voor gereformeerde studenten en academici georganiseerd in het traditionele Conferentieoord „Ons Centrum” te Driebergen. Dit congres, dat D.V. gehouden zal worden van 8 tot 12 april, heeft als thema: „Confrontatie met de Revolutie”. Van dit thema zal achtereenvolgens het politiek-sociale, het historische, het filosofische en het theologische aspect worden belicht door resp. Dr. J. J. van den Besselaar, Drs. H. G. Leih, Drs. B. H. Son en Ds. D. K. Wielenga.

Voor uitvoeriger inlichtingen wordt verwezen naar het „Nederlands Dagblad” van vrijdag 14 maart jl. (onder „Academica”) en van zaterdag 22 maart jl. (advertentie).

Tenslotte zij met nadruk erop gewezen, dat deelnemers aan het congres zich voor zondag 30 maart a.s. dienen op te geven bij: J. B. K. de Vries, Oudestraat 142, Kampen.

Voor de Paascongrescommissie,
E. Hoogendoorn, h.t. secretaris.

INGEZONDEN MEDEDELING

Kom naar Zwolle op Paasmaandag.

WIE?

Twens en tieners (minimum 13 jaar).

WAAROM?

Samen spelen, praten, eten; wat zang, film en discussie.

WAAR?

In de zalen van de Opstandingskerk, Esdoornstraat-hoek Middelweg van 11.15-18.15 uur.

Van af N.S. met buslijn 4. Uitstappen halte eind Rembrandtlaan. Daarna bij het viaduct rechts af.

HOE?

Met lunch pakket en f 0,50 entreegeld.
Soep en andere lafenis billijk verkrijgbaar.
Snel, zo mogelijk groepsgewijs, opgeven bij
Mej. I. Lok, Wilhelminastraat 6, Zwolle. Tel.
0 5200 - 14088.

TE BERDE

Om het landschap van Friesland te kunnen beminnen
hoef je er nog niet geboren te zijn. Maar voor de
Friezen zelf is hun „heitelân” uniek. Liefde, geboorte en
grond zijn een. Geen analytisch vermogen kan die
eenheid doorgronden. Samen zijn zij het leven zelf.
Als dat niet zo was zou de afgoderij met bloed en
bodem en knoeierij met liefde en geboorte niet zo zeer
uit de afgrond kunnen zijn.

Om Friesland te beleven moet u eens de weg van
Joure naar Akkrum rijden, langs Akmarijp, Terkaple en
Terhorne, een weg langs louter groene weiden, die
als uitgestrekte grasdekens lijken te drijven op het
lichtende water van sloot en plas: een landschap
van rust.

De laatste tijd is er echter wel iets veranderd.
De Friese boezem (die het waard is in een hooglied
bezongen te worden) heeft namelijk naast Tacozijs bij
Staveren een tweede gemaal gekregen. De beheersing
van het waterpeil is nu bijna volmaakt geworden
en de landen van het Lage Midden, waarin onze weg
gelegen is, die in voorbije winterseizoenen blank
konden staan zo ver het oog reikt, blijven nu droog.
Tot gerechtvaardigde vreugde van iedere boer.
Op een klein stukje na.

Even voorbij Terhorne staat een enkel perceel nog blank.
Een koppige boer? Een technische fout?
Waterschappelijk niemandsland? Geldgebrek? Wie zal
het zeggen.

Uit een oogpunt van civiele beheersingstechniek een
ergerlijk teken in ieder geval, ongeveer zoals het
openliggende Jericho van de oude tijd de mensen een
aanstoot is geweest.

Tot op een middag in maart het gelaat van dit land
verandert. Op het in water verdrongen gras zijn
honderden grutto's neergestreken, plotseling als de
kwakkels van Exodus. Bedachtzaam en zeker planten ze
hun steltpoten met gespreide tenen op de verende mat.
Het lijf diep voorover gebogen, doet hun ongeremde
voedseldrift ze de lange rechte snavel met een
hamerend staccato in de soppende zode drijven.
In de plassen zwemmen traag wat wilde-eendenparen
en op de achtergrond drijven vier knobbelzwanen.
Alsof het zijn ambt is, zo verheft zich er een uit het
water en spreidt zijn machtige vleugels over het
gewemel.
Het droge weiland rondom lijkt dood, zonder
dieren als het is.

Er moeten enkele mensen geweest zijn, die dit hebben
gezien, lang voor het er was. Die, toen alles en iedereen
technisch vernuft, kapitaal en arbeid samenbracht
om het water weg te malen, een handvol geld
bestedden om dit stuk land weer onder te laten lopen.
Dwars er tegen in. Die, omdat ze het leven en de
vrijheid beminden, boeren een ergernis en waterbouwkundigen
een dwaasheid werden. Die handelden omdat
ze verwachtten.

Werktuigen van de Geest (Psalm 104 : 30).

Stelt u zich eens voor, dat deze zonderlingen hun
vrijheid niet was gelaten. Dat aan hen hun plaats onder
de mensen was ontnomen. Omdat ze weer onder
lieten lopen wat de samenleving had drooggemaakt.
De heersende meerderheid zou sterke argumenten
hebben gehad: hogere agrarische produktie,
meer welvaart, betere techniek, ontwikkeling, cultuur.
Maar de mensen zouden het nieuwe leven hebben
gemist. Erger nog, ze hadden het niet gemist. De vogels
waren niet gekomen en de wereld had ze niet verwacht.
Wie de vrijheid schendt maakt de wereld arm. De
schender zelf, geeft God over aan zijn drift, zegt
de Bijbel.
Wie barmhartig is en geduld heeft met de zonderlingen,
wie de vrijheid dient, is de wereld tot een zegen.

Als u dit leest zullen de nesten wel gebouwd en
de eerste jongen geboren zijn.
Let there be love!

C. HUIZINGA

J. G. van Oord

Kapitalisme, Faam en Blaam

II

Voor verbetering vatbaar

Het komt mij voor, dat de mogelijkheden om de structuur van de samenleving te wijzigen, geringer zijn dan vele critici ons willen doen geloven. Het is niet zo, dat de mensheid of de bevolking van een bepaald land maar zou hebben te kiezen tussen een aantal blauwdrukken van maatschappijstructuren en deze keuze objectief zou kunnen maken.

Daar zijn drie redenen voor. In de eerste plaats is de bestaande maatschappijstructuur de resultante van een groot aantal krachten, het is een fase in een ontwikkeling.

De uitwerking van belangrijke beslissingen neemt lange periodes in beslag. Een voorbeeld: de huidige situatie op het gebied van de huisvesting moet verklaard worden door beslissingen die 10 tot 20 jaar geleden zijn genomen.

Voor Nederland komt daar nog eens bij, dat wij een zeer klein land zijn, met zeer omvangrijke relaties tot het buitenland.

Onze in- en export bedragen ongeveer de helft van het nationale inkomen. Beslissingen van enige draagwijdte op maatschappelijk en economisch gebied vinden hun grens al spoedig bij de betalingsbalans.

Ik noem een tweede reden. Een vrije keuze uit verschillende maatschappelijke alternatieven is niet mogelijk, omdat het gros van de bevolking niet in de positie is alternatieven reëel te vergelijken, en dus altijd geneigd is zich neer te leggen bij de bestaande toestand of het oor lenen aan een modieuze politieke stroming.

En in de derde en belangrijkste plaats is de ruimte voor maatschappelijke structuurwijzigingen klein, omdat er een zeer nauwe verwevenheid bestaat tussen maatschappijstructuur enerzijds en onze morele, culturele en ethische waarden anderzijds.

Terecht heeft men gezegd, dat de samenleving de spiegel is van onze gezindheid; onze gezindheid wordt weer beïnvloed door de samenlevingsstructuur. Dit betekent dat de positie van waaruit wij de maatschappijstructuur benaderen in bepaalde mate reeds is afgebakend en dat de maatstaven, die wij aanleggen bij de beoordeling van een constellatie, ook niet willekeurig zijn.

Ik geloof dus niet in de verwezenlijking van nieuwe maatschappijvormen, omdat we toevallig tot de ontdekking zijn gekomen, dat de bestaande nogal enige gebreken vertoont.

Het vormgeven aan een maatschappij is een proces van vallen en opstaan; van één stap voorwaarts en dan weer twee achterwaarts. Dit proces is nauwelijks spectaculair, revolutionair elan kan men er haast niet in kwijt.

Niettemin, ons maatschappelijk systeem blijft voor verbetering vatbaar.

Ik zou willen wijzen op een viertal punten, waarvoor wij in de toekomst op ons qui-vive moeten zijn.

● Op nationaal niveau dacht ik dat het noodzakelijk was te komen tot een verdere ontplooiing van ons sociaal-economisch leven.

Een moderne samenleving zal altijd het oog moeten houden op het criterium van de productiviteit. Dat klinkt erg materialistisch. Maar dat is het toch niet. De eis van productiviteit is in een hoog ontwikkelde industriële maatschappij als de onze de positivering van onze cultuuropdracht.

Er wordt tegenwoordig door allerlei mensen nogal gewaarschuwd voor een voortzetting van de industriële ontwikkeling. Dat lijkt me een terugval in de romantiek, waarvan de gevolgen ons zouden kunnen opbreken.

Uiteraard vraagt een verdere economische ontplooiing in een klein, dichtbevolkt land extra

begeleiding. Dit betekent onvermijdelijk een verdere vergroting van de overheidstaak. We zullen ons positief daartegenover moeten opstellen. Dit impliceert, dat we zullen moeten aanvaarden, dat de belastingen tamelijk hoog zullen zijn en blijven.

● Een tweede taakstelling in nationaal verband zou ik willen noemen het in stand houden van de z.g. sociale mobiliteit.

Onder sociale mobiliteit verstaat men de situatie, dat mensen op de maatschappelijke ladder kunnen stijgen én kunnen dalen.

Ik dacht, dat deze sociale mobiliteit één van de meest positieve karaktertrekken was van een kapitalistische maatschappelijke orde. Ik heb hierboven al gezegd dat het kapitalisme juist gekenmerkt wordt een grote decentralisatie van de beslissingen. Dat betekent ook een grote spreiding in menselijke verantwoordelijkheid.

Het gevaar bestaat, dat met het kwijnen van het klein- en middelbedrijf, en met de schaalvergroting die in alle samenlevingsverbanden optreedt, ook deze sociale mobiliteit minder wordt.

Het is van het grootste gewicht, dat ook in de toekomst bekwame en talentvolle mensen in staat zijn om op te klimmen naar verantwoordelijke posities in het sociaal-economisch leven. Het is eveneens van het grootste belang dat er een zo breed mogelijke spreiding van verantwoordelijkheden tot stand komt.

De beslissingen ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling op maatschappelijk en politiek gebied zijn te belangrijk om ze over te laten aan een groep routiniers van een kleine geprestieerde kaste.

● Als doelstelling op internationaal gebied zullen we hoge prioriteit moeten verlenen aan de oplossing van het vraagstuk van de verhou-

ding tussen de rijke en arme landen.

Ik weet het; dit probleem is lange tijd een modeprobleem geweest. Het sentiment droop ervan af. Als ik goed zie, begint gelukkig de stemming iets te kenteren. Een wat meer zakelijke benadering van dit probleem is alleen maar toe te juichen.

Alhoewel de verantwoordelijkheid in deze in de allereerste plaats bij de ontwikkelingslanden zelf ligt — en hiermee is reeds een limiet gesteld aan onze bemoeienissen, — het blijft toch een feit dat wij een indirecte verantwoordelijkheid dragen. Nodig is, in de ontwikkelingslanden zelf, vorming van kapitaal, én vorming van management.

We zijn er niet met het overmaken van fondsen noch met het opleiden hier van mensen van ginds. Het is maar zeer de vraag, of in alle gevallen deze overdracht van kapitaal en kennis inderdaad leidt tot kapitaalvorming en management-vorming in de ontwikkelingslanden zelf.

Waar en hoe onze taak dan wel ligt, dat zullen de ontwikkelingslanden zelf ons duidelijk moeten maken. Desnoods moeten zij deze duidelijkheid bij de rijke landen kunnen afdwingen.

● In de vierde plaats wil ik wijzen op de sterke opleving in de laatste tijd van het monetaire en economische nationalisme. Dit hangt uiteraard samen met een opleving van het staatkundige nationalisme.

Ik vind dat een slechte ontwikkeling. In West-Europa zijn we vervallen in een situatie, waarin een halve eeuw geleden de Balkanstaten zich bevonden.

Een conglomeraat van elkaar in de wielen rijdende, kijdende staten en staatjes; niet bij machte om in enig wereldvraagstuk een positieve bijdrage te leveren.

Dit nationalisme kan men omschrijven als de situatie, waarin de stand van de internationale verhoudingen ondergeschikt wordt gemaakt aan het bereiken van bepaalde nationale doeleinden.

We zijn er in periode van na de 2de wereldoorlog in zeer redelijke mate in geslaagd om dat nationalisme van voor de oorlog in te dammen en over te gaan tot vormen van monetaire en economisch internationalisme.

Dat betekende grote winst, politiek, economisch en maatschappelijk.

Maar deze winst is weer voor een belangrijk deel uit de vingers geglipt.

Er is een crisis op de goudmarkt, er wordt getornd aan het systeem van de vaste wisselkoersen; er is een crisis in de Nato; en de E.E.G. is lamgeslagen door de nationalistische aspiraties van één van zijn partners.

Het kost moeite, inspanning en zeer veel energie om de kracht van vrije mensen en vrije volkeren samen te bundelen.

P. Aalbersberg

Niet om elders macht en invloed te zoeken

EVANGELISCHE TEKENEN

Wordt in de bittere strijd in de vrijgemaakte kerken om het zgn. fundament van de kerkelijke orde wel voldoende onderkend dat het in de gemeente Gods niet gaat om macht maar om de ander? Willen wij toch graag meer lijken dan Jezus, die kwam als een onaanzienlijke en een vernederde? De liefde Gods is thans wel heel intensief bezig ons te onderzoeken tot in de diepste diepte en het wil mij voorkomen dat God ons daarin niet haast. Hij jaagt de mens bij voorkeur niet op maar Hij wacht wel op hem. Ja, Hij wacht op hetgeen er uiteindelijk uitkomt.

Dat is een heel andere strijd dan die met wapens uit het arsenaal van deze wereld. De goede strijd heeft ook de mogelijkheid van een overwinning, maar dan een overwinning, welke die stralende naam ook inderdaad verdient.

Moge ik in dit verband uw speciale aandacht vragen voor hetgeen broeder Th. Siebörger schreef in zijn Hamburgse „Brief der Brüderge-

meinde". Wel iets om over na te denken in een tijd als deze van woelige denk-veranderingen. Een prachtige brief, die na het lezen niet een indruk achterlaat van grauweheid en motregen. Flarden herinnering, die een mens wat doen.

Een fijne brief voor haar of hem, die niet alleen maar langs strakke, starre lijnen wil denken.

Zinzendorf was op het terrein van de theologie een tussen-figuur. Eén ding staat — hoe zwaar de man van de wijsbegeerte en theologie hem dat aan zou willen rekenen — gelukkig vast, dat zijn overwegingen en gedachten nu nog draagvolven naar de goede verstaander weten te vinden. De broeders van de broedergemeenten hebben zo hun eigen manier om kanttekeningen (geen uitgebreide beschouwingen) te plaatsen bij de existentie van ons mensen op aarde, welke aanpak ervoor zorgt dat uit hun kring veel verukkelijke lectuur de wereld in blijft gaan. Wij kennen de bijtende ironie en de niemand ontzien-

de polemiek onder het motto „als de waarheid maar wordt gediend”. Wat zij ter tafel deponeren frappeert daarentegen door de fijnzinnige inhoud.

Christus doorbreekt als het goed is de grenzen en begrippen, waarbinnen wij vaak als een gevangene leven, en roept ons tot Zich in Zijn grenzenloze liefde.

**Wie onder U groot wil worden,
zal Uw dienaar zijn.**

(Matth. 20 : 26)

Deze tekst behoort tot de klassieke belijdenissen uit de begintijd van onze gemeente. Wij zouden die diep in ons hart moeten prenten! Wij moeten deze woorden tot onze eigen belijdenissen maken!

„Groot te zijn” — daaraan heeft in die eerste tientallen jaren in Herrnhut en Herrnhag beslist niemand gedacht, en al helemaal niet aan verdienen, een voordelige baan, een gemakkelijk leven, e.d. — dus hoogst onmodern! Daarentegen hebben deze mannen en vrouwen met een kinderlijk eenvoudig hart gestaan voor het kruis van hun Heer en Heiland en volkomen vanzelfsprekend uit dit kruis de consequentie voor hun leven getrokken — ook in dat opzicht hoogst onmodern. En, dit kan men toch eigenlijk alleen maar met een rood hoofd constateren: Hoe wordt er in onze christelijke kringen vandaag steeds maar gediscussieerd — echter vrijblijvend, en vaak genoeg buitengewoon farizeïstisch! Hoeveel wordt er gesproken over 'opdracht' en 'je leven in dienst stellen van de mensheid' — maar ondertussen moeten ziekenhuizen worden gesloten wegens gebrek aan verplegend personeel, terwijl in andere de verpleegsters sterk overbelast zijn. In de ontwikkelingslanden, in de Jonge Kerken en op het zendingveld kunnen kansen, die zich in de huidige vorm beslist niet weer zullen voordoen, niet worden benut — oorzaak: gebrek aan mensen!

In de 28 jaren tussen 1732 en 1760 (het sterfjaar van Zinzendorf) zijn vanuit Herrnhut 312 jonge mannen en vrouwen uitgegaan om te dienen, overal ter wereld, op vijftien plaatsen van onze aardbol, zonder kininetabletten in hun zak, zonder de bescherming van verzekeringen, vaak zelfs zonder het allernodigste reisgeld en met het vooruitzicht hun kinderen in ieder geval op 6-jarige leeftijd naar huis te moeten sturen. Naar huis ...?! Ja zeker, want daar was nu eenmaal de gemeente, het achterland — tezamen met henzelf gebracht tot dezelfde blijdschap over het verlost-zijn en tot dezelfde overgave aan Hem, die het voor ons verworven heeft:

„Wij bieden U opnieuw ons aan,
o Heer, gebruik ons allen!
En geen van ons ontvluchte Uw vaan
tot 't zegelied mag schallen.”

(Zinzendorf)

Nu moet men niet als uitvlucht naar voren brengen, dat dit nu eenmaal pioniersgeest was, de tijd der eerste liefde, 18e eeuw, enz.! Dat is te goedkoop! De levensbasis voor zulk een inzet heet: **Christus!** Zijn **overgave** aan ons en voor ons. **Gods** inzet voor Zijn verloren wereld — dus ook voor mij! Mijn overgave aan Hem, die voor ons stierf, en aan Zijn broeders is de proef op de som, of deze daad Gods voor mij werkelijk al een concreet feit, door en door mijn eigendom is geworden. Maar kunnen wij deze proef doorstaan?

Wij worden gegrepen door de **vanzelfsprekendheid**, waarmede men zich in het oude Herrnhut aan deze proef op de som wilde onderwerpen en de consequentie voor zijn leven trok. En is het niet juist die vanzelfsprekendheid, die behoort tot het wezen van de gelovige?

Waar deze ontbreekt, komt een gebrek aan het licht.

In onze tijd wil ieder groot zijn: hij wil zich laten gelden, iets zijn, iets presteren, dat boven de middelmaat uitgaat; en wie dat niet klaarspeelt, reageert zijn minderwaardigheidsgevoelens op de een of andere verkeerde manier af op zijn mede-mensen. Christus en Zijn kruis staan daarbij in het beste geval aan de kant. Zij moeten echter **centraal** staan! Pas dan worden wij als gelovigen een **eenheid**.

Ons hoofdberoep is: grote **vreugde**; de drijfkracht en de bereidheid tot **dienen** en tot **overgave** zijn ons legitimatiebewijs. En de gelegenheid om dit in ons leven tot uiting te brengen, vinden wij op ieder terrein. Ik geloof zelfs, dat er dan voor het dienen in de Naam van Jezus geen gebrek aan mensen meer zou zijn. Dus: een

zeer modern „probleem”, waarvoor wij straks, in de Lijdenstijd, weer worden geplaatst. — God zegene deze tijd voor ons!

Volledig akkoord.

Wel iets om over na te denken. Het zich steeds weer afvragen waar het in het christen-zijn ten principale om gaat, is geen overbodige zaak.

Wij sluiten Jezus voor wij het weten volkomen in, van onze kant dan gezien.

Ons denkpatroon wordt dan het alles-beslissende en wij menen in dat geval als richtingbepalende tussenschakels te moeten fungeren.

Ja, hoe arrogant kan een mens worden als hij niet aan Christus het eerste maar ook het laatste woord laat.

PERSSCHOUW

De vrijheid der liefde

Op een vergadering van de leden van de Geref. Kerk van Eindhoven die zich van die kerk hebben afgescheiden sprak ds. Van den Brink het volgende:

„Broeders en zusters,

Vanavond moet ik u nog één ding zeggen. En dat niet als particulier persoon, maar als ambtsdrager door de wil van God.

Het is dit, dat u reeds vóór de scheur kwam nu bijna een jaar geleden, hebt opgehouden te staan in de **vrijheid** om lief te hebben.

Toen Uw en onze Here Jezus Christus tolleren en zondaren ontmoette op Zijn weg heeft Hij Zich niet laten binden door het gezelschap van de farizeërs en door de voorschriften van de synagoge, maar Hij bleef in de **vrijheid** om zondaars lief te hebben. Dat kostte Hem smaad en verguizing en tenslotte bracht het Hem de vloekdood aan het kruis. Maar Hij aanvaardde het offer en bleef staan in de **vrijheid** om het verlorene te zoeken.

Het is die **vrijheid** die U U hebt laten ontnemen, toen de kerkelijke vergaderingen u lieten weten, dat de daadwerkelijke omgang met de kerken van Rijsbergen, Breda (ds. Smouter) en met ons, u zou komen te staan op verlies van het kerkverband. U was tot dit offer niet bereid en vanaf dit ogenblik moesten uw harten zich wel gaan sluiten voor ons, zodat u niet werkelijk meer kon luisteren en niet meer onbevungen met ons kon omgaan.

U kon ons niet meer verstaan als we zeiden, dat de gemeente van Christus te Rijsbergen staat in een zendingssituatie en als we u lieten zien dat de vrijheid om zondaren daadwerkelijk lief te hebben in zo'n situatie wel eens zonder meer in conflict kan brengen met de kerkorde. Ik vrees dat de enige gevoelens die bij u konden opkomen, gevoelens waren van wrevel om zoveel eigenwijsheid en independentisme. Ik kan u daarin zo goed verstaan, omdat ik ook een periode gehad heb, waarin ik (niet bereid tot het offer) niet stond in de vrijheid van de liefde, als gevolg waarvan ook ik niet werkelijk luisteren kon.

U kon ons niet meer verstaan als wij aandrongen op lankmoedigheid en geduld t.a.v. de dingen, die u en wij niet konden goedkeuren; Een lankmoedigheid, die de Here van ons vraagt, omdat Hij zelf naar het getuigenis van de Schrift zo lankmoedig is t.o.v. gebrekkige dienaren en gebrekkige kerken. U kón deze lankmoedigheid niet metterdaad bewijzen omdat u niet stond in de **vrijheid** van de liefde. U kon ons zelfs niet meer verstaan als wij voluit confessionele motieven in geding brachten en er op wezen, dat de merktekenen van de ware kerk bij ons en onze zusterkerken van Rijsbergen en Breda aanwezig waren en als we zeiden, dat we (naar onze belijdenis) slechts mogen scheiden van hen, die in het geheel niet van de kerk zijn.

U kon ons evenmin verstaan als we voluit Gereformeerde rechten verdedigden en zeiden, dat wij ons niet wilden losmaken van het verband der kerken, die ook ons lief zijn, maar dat we — naar het door ons in de vrijmaking zo vurig verdedigde recht, vastgelegd in art. 31 van de K.O. — ons **BINNEN HET KERKVERBAND** losmaakten van een verplichting, die ons naar ons gevoelens in conflict bracht met het gebod van

de Here Jezus.

Zelfs op dit punt had u de **vrijheid** niet om naar ons te luisteren en u trok de conclusie, dat wij waren opgehouden Gereformeerde Kerk te zijn.

Toen de tijd gekomen was om de beslissing te nemen t.o.v. het kerkverband hebt u de daadwerkelijke omgang met ons onder één kansel en aan één tafel beëindigd en u boog voor de eis van de kerkelijke vergaderingen. Waren deze lankmoedig geweest t.o.v. ons (en dat had zo gemakkelijk gekund, daar ook wij de mening van ds. Telder afwezen), dan was u wellicht ook lankmoedig geweest. Nu liet u uzelf de vrijheid om te zijn wat de kerkelijke vergaderingen niet waren ontnemen.

Als nu straks deze vergadering afgelopen is, zullen vermoedelijk enkele broeders hier achter blijven om de tafel des Heren gereed te maken, waaraan u morgen hoopt te zitten.

Daar zal het éne brood gebroken worden en de éne beker rondgaan. Maar we zullen zoals we zijn, daaraan niet mogen aanzitten en ik zal, hoewel de Here Christus Zelf mij tot u zond en mij stelde in het ambt, dit éne brood niet mogen breken en uitreiken.

Zo wordt uw tafel niet een tafel van gemeenschap maar van verdeeldheid, terwijl de Schrift toch zegt: Eén brood is het, zó zijn wij allen één lichaam, omdat wij allen deelhebben aan het éne brood (1 Kor. 10 : 17).

Broeders en zusters, daarin bent u ongehoorzaam aan de Heer. Christus is immers niet in stukken gedeeld? (1 Kor. 1 : 13).

Bekeert u daarvan toch en aanvaardt ons toch weer daadwerkelijk, zoals Christus ons aanvaard heeft (ROM. 15 : 7). En zo niet, dan zult u toch moeten vrezen, dat u op de weg van verdeeldheid verdeeldheid zult ontmoeten. U weet toch, dat de Here altijd straft met de weg die we zelf kiezen? Weigert u lankmoedig te zijn, dan zult u geen lankmoedigheid ontmoeten. Weigert u te staan in de vrijheid om lief te hebben, dan zult u die vrijheid niet mogen verwachten.

Ik ben blij dat ik deze dingen nog één keer mag zeggen. Ik ben hier niet gekomen om te discussieren. Het is dan ook niet waarschijnlijk, dat ik nog eens het woord zal vragen.

Het zou heel nodig zijn met elkaar door te spreken over veel dingen in onze rumoerige tijd met al zijn afval en verleiding, die ons en u bedreigen.

U zoudt ons van veel nut kunnen zijn.

Menselijk gesproken kunnen we u niet missen.

Maar dat spreken zou moeten geschieden rond de éne tafel van de éne Heer.

Broeders en zusters, denkt toch aan het woord dat de opgestane Here Jezus sprak tot de o zo rechtzinnige kerk van Efese: Ik heb tegen u, dat ge uw eerste liefde hebt verzaakt (Openb. 2 : 5).

P.S.

De zinsnede, dat onze gesprekken zouden moeten worden gevoerd om de éne avondmaals-tafel kan het misverstand wekken, dat we alleen tot gesprek bereid zouden zijn, als de eenheid zou zijn hersteld. Ter vergadering maakte ik echter duidelijk, dat wij steeds bereid zijn tot gesprek mits het niet gevoerd wordt **TEGEN** ons maar **MET** ons.”

KERKNIEUWS

Beroepen: te Bunschoten-Spakenburg: ds. W. Triemstra te Vrouwenpolder; te Zuidbroek-Veendam: ds. H. Mostert te Harderwijk; te Huizum: kand. D. Grutter te Enschede.

Ds. W. Borgdorff. Naar het „Nederlands Dagblad” (Gereformeerd Gezinsblad) bericht heeft ds. W. Borgdorff het gast-predikantschap aanvaard bij de Gereformeerde (syn.) kerk te Baarn. Na informeel contact besloot de syn. kerkeraad ds. Borgdorff, met goedvinden van zijn kerkeraad te verzoeken tot 1 juli 1970 gastpredikant te zijn in de Noordwijk, waarbij het hem vrij zou staan bij gelegenheid ook het Woord en de Sacramenten te bedienen. Na bespreking van dit voorstel met zijn kerkeraad en de gemeente te Baarn, gaf ds. Borgdorff op dit voorstel een positief antwoord. Wel stelde zijn kerkeraad nadrukkelijk vast, dat dit uiteraard niet meteen al een belofte inhield van vereniging te zijner tijd.

Ds. D. Berghuis. Zondag 23 maart jl. vond de bevestiging plaats van ds. D. Berghuis als predikant te Breda (B). Zijn bevestiger, ds. W. Vreugdenhil van 's-Hertogenbosch, preekte bij deze gelegenheid over 2 Timotheus 4 : 1-5. In de middagdienst deed ds. Berghuis intrede met een preek over Efeze 4 : 12-13.

Ds. C. Olij. Op zondag 16 maart jl. werd ds. C. Olij door ds. M. van Beveren van Fergus-Guelph bevestigd als predikant te Orangeton (Ont., Can.). Zijn bevestiger bediende het Woord uit 1 Corinthe 3 : 10-23. In de avonddienst verbond ds. Olij zich aan zijn nieuwe gemeente met een preek over Handelingen 13 : 38-42.

Ds. Joh. de Wal. Zondag 23 maart jl. vond te Bruchterveld de bevestiging plaats van ds. Joh. de Wal. Deze bevestiging geschiedde door ds. B. de Vos uit Ten Boer, die preekte over Jesaja 52 : 7-8. 's Middags deed ds. De Wal intrede met een preek over Johannes 3 : 29-30.

Ds. J. F. Heij. Op 26 maart jl. herdacht ds. J. F. Heij te Amersfoort zijn 25-jarig ambtsjubileum. Hij werd op 22 augustus 1919 geboren en diende de gemeenten te Langerak (1944-1947), Hasselt (1947-1955), Drachten (1955-1965) en vanaf 7 november 1965 Amersfoort-Centrum.

Dit jubileum werd op woensdag 26 maart in de Oosterkerk te Amersfoort-Centrum onder grote belangstelling, in een feestelijke bijeenkomst met de gemeente gevierd.

Ds. J. O. Mulder. Op 7 april a.s. hoopt ds. J. O. Mulder te Kampen te herdenken, dat hij 40 jaar geleden als dienaar des Woords te Hardinxveld werd bevestigd. Ds. Mulder werd geboren op 13 oktober 1903, en diende behalve de gemeente te Hardinxveld (1929-1935) de gemeenten te Langerak (1935-1940), Hattum (1940-1951) en sinds 2 september 1951 de kerk te Kampen.

Zaandam. De rechtbank te Haarlem heeft niet willen voldoen aan de eis van de Geref. kerk te Zaandam (scriba D. Grasdijk) om uit te spreken dat de koster van de kerk, die bij de breuk in Zaandam de zijde van ds. Van Ommen heeft gekozen, de kosterwoning dient te verlaten. De rechtbank acht het kerkeraadbesluit waarin de koster werd ontslagen, niet wettig, omdat ds. Van Ommen en de kerkeraadleden die hem gevolgd waren, niet tot die vergadering waren uitgenodigd. De rechtbank is het niet eens met de kerkeraad-D. Grasdijk dat deze leden vanaf het moment dat ds. Van Ommen een eigen dienst belegde, geen lid meer waren van de kerkeraad, omdat zij door deze daad niet beoogden zich los te maken van de kerkeraad en de kerkenordening een welomschreven procedure in geval van scheurmaking bevat.

Ds. J. Goudzwaard, legerpredikant te Boreculo, heeft aan de kerkeraad van Zaandam (praeses ds. Van Ommen) bericht, dat hij zich emeritus-predikant acht van de door deze kerkeraad geregeerde gemeente.

Oegstgeest. De kerkeraad van Oegstgeest (praeses ds. M. R. van den Berg) heeft, gehoord de gemeente, uitgesproken dat tegen het stemmen door de zusters der gemeente bij de verkiezingen van ambtsdragers geen principiële bezwaren zijn aan te voeren. Bij een volgende verkiezing zal dienovereenkomstig worden gehandeld.

Schiermonnikoog. Op paaszonndag zal op Schiermonnikoog, 's morgens om 10 uur in hotel-pension „Egbertsduin” een kerkdienst worden belegd, waarin hoopt voor te gaan ds. J. Verkade van Groningen. De middagdienst wordt op dezelfde plaats gehouden. De tijd wordt 's. morgens bekend gemaakt.

Wageningen. Met ingang van a.s. zondag 6 april worden de bijeenkomsten, waarin ds. H. de Jong hoopt voor te gaan, gehouden 's avonds 7.30 uur in het gebouw van de Hersteld Apostolische Zendingkerk, Tartorsterweg (hoek Florastraat) te Wageningen.

Alkmaar. Geref. (Vrijgem. Huisgemeente). Adres der ambtsdragers: J. F. van de Vate, L. Doomerstraat 101, Alkmaar, tel. 20331.

Kerkdiensten in de Irene-school, Fr. Hendriklaan 47, Alkmaar, begintijden: 9.30 en 15.00 uur.

Afgevaardigden P.S. Drente naar G.S. Hoogeveen

De P.S. van Drente van 27 maart jl. benoemde de volgende afgevaardigden naar de op 15 april a.s. te Hoogeveen te openen generale synode.

Primi: ds. O. J. Douma te Assen, ds. A. G. Versteeg te Stadskanaal en de ouderlingen A. v. d. Vinne te 2e Exploërmond en G. Zomer te Hoogeveen.

Secundi: ds. H. Bouma te Assen en ds. Ch. Rupke te Zuidlaren en de ouderlingen H. Kroezen te Emmen en O. Nienhuis te Assen.

Tertii: ds. A. Kooy te Emmen, ds. J. J. Wildeboer te Winschoten en de ouderlingen D. Eenkhoorn te Oosterwolde en W. Huising te Musselkanaal.

Afgevaardigden P.S. Noord-Holland naar G.S. Hoogeveen

De P.S. van Noord-Holland (die zich niet stelde achter de besluiten van de G.S. Amersfoort-1967) benoemde de volgende afgevaardigden naar de op 15 april te openen G.S. te Hoogeveen.

Primi: ds. G. Janssen te Amsterdam-W., ds. J. H. Veeffkind te Krommenie en de ouderlingen A. J. v. Helden te Amsterdam-W. en M. bij de Vaate te Haarlem.

Secundi: ds. J. Meester te Amsterdam-Z., ds. C. P. Plooy te Heemstede en de ouderlingen J. Blanken en J. Gleysteen beide te Heemstede.

ADRESSEN:

Harderwijk: scriba: H. v. d. Kolk, Kranenburglaan 12, Harderwijk.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK WALDENZEN ITALIE

Hieronder weer een verantwoording van de giften, die de laatste weken binnen kwamen:

J.D. te L. 10,—; A.S. te N. 20,—; S.K. te S. 5,—; L.V. te G. 25,—; D.H.M. te R. 25,—; totaal 85,—; totaal incl. vorige verantwoordingen f 12.655,—.

Met ontroering vermeld ik laatst genoemde gift. Nog voordat ik verantwoording hiervan kon doen, is de gever n.l. plotseling overleden. Ook tot hem heeft de Heiland gezegd; voorwaar, ik zeg u, voor zover gij dit aan één van mijn minste broederen gedaan hebt, hebt gij dit aan Mij gedaan. Ook dit werk volgt hem na.

P. Groen — Rotterdam
Giro 50440

Betaling abonnementsgelden

Met ingang van 1 april jl. is de nieuwe jaargang begonnen. We verzoeken de abonnees het abonnementsgeld te giren, voorzover zij dat nog niet gedaan hebben.

De abonnementsprijs is f 15,— per jaar. Voor studenten is de prijs f 10,— en voor het buitenland zeepost f 20,—, luchtpost f 35,—.

Betaling liefst per giro 23 31 17 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist, met bijvermelding „Opbouw”.

Bij voorbaat dank.

De administratie

LANDELIJKE CONFERENTIE

De kerkeraad van Utrecht-C. is van plan op zaterdag 10 mei a.s. een conferentie te beleggen van afgevaardigden van die kerken, die door besluiten van meerdere vergaderingen gekwalificeerd zijn als niet meer behorende tot het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Omdat de raad niet over alle adressen beschikt, nodigt hij de kerken uit zich bij hem te melden per adres: L. Bogaards, Nijveldsingel 6, Utrecht.

Graag ontvangt de raad ook opgave van zaken die ter conferentie aan de orde gesteld kunnen worden.

MEDEDELING AAN DE LEDEN VAN DE GEREFORMEERDE PERSVERENIGING „OPBOUW”

De ledenvergadering van de Gereformeerde Persvereniging zal worden gehouden op

ZATERDAG 17 MEI A.S.

De Hooggeleerde Heer Prof. Dr. H. J. Jager hoopt tot ons te spreken met als onderwerp:

„WAT NU?”

In deze vergadering moet een bestuurslid worden gekozen wegens periodiek aftreden van de Heer H. Albracht.

De Heer Albracht stelt zich niet herkiesbaar.

Door het bestuur zijn kandidaten gesteld (alfabetisch): de Heren I. Dorr te Eindhoven en L. P. Laning te Groningen.

Namen van tegencandidaten kunnen worden ingezonden vóór 26 april a.s. aan het adres van de secr.peningm. van de Persvereniging, W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16 te Utrecht.

De leden van de Persvereniging ontvangen tijdig een convocatie.

Het Bestuur

VERENIGING „MESOZ”

JAARVERGADERING

D.V. zaterdag 12 april a.s. te Amersfoort, Restaurant „Kobus aan de Poort”, Utrechtsestraat 49.

Aanvang half drie.

Mevrouw De Groot te Hillegom zal iets vertellen over het werk op Soemba, terwijl de Weled. Heer J. W. Meyer te Eemdijk enige dia's over Korea zal vertonen.

Alle leden en belangstellenden zijn hartelijk welkom.

DEN HULST

Het bestuur van de Chr. Schoolvereniging vraagt per 1 augustus

een onderwijzeres

Bevoegd voor j, k, r, (Gereformeerd vrijgemaakt).

Belangstelling voor de vernieuwing vereist en genegen daarvoor extra werk te verzetten.

Sollicitaties aan het hoofd der school A. Bijl, van Bentinckstraat 6, Den Hulst (Ov.). Tel. 0 5296 - 336.

ISRAËL HET UITVERKOREN VOLK EN ZIJN ZEVENTIG WEKEN VAN DAN. 9 : 24

Israël nu het centrum der wereldpolitiek!

door H. W. den Haring

Prijs f 1,50.

Uitgave Comité tot verbr. v/d Waarheid der Schriften, giro 346974 Rotterdam-11. Adm.adres Raephorststr. 20 b.

IJSSELMUIDEN bij Kampen

Het bestuur van de Ver. scholen met de Bijbel (Chr. Nat.) vraagt per 1 augustus

een onderwijzeres

voor klas 1 in vaste dienst.

Sollicitaties z.s.m. aan T. v. d. Veen, Hoofd der School, Oosterholtseweg 1, IJsselmuider, tel. 0 5202 - 5285, b.g.g. 5505.